

Povestire de **Rudolf Bergner**,¹ Traducere **Livia Ardelean**

Cuvinte cheie: Casa de pază de la Șuligul, paznicul sanatoriului, epidemia de difterie, moartea copiilor, coborârea muntelui, iarnă grea, Crăciunul, ceata de lupi flămânzi, fantomele muntelui, suferință.

Casa de pază (de comandă) de la Șuligul

Rezumat

Călătorul german Rudolf Bergner, aflat în trecere prin Maramureș în anul 1884, care cunoștea din călătoriile anterioare România și Transilvania, ne oferă într-o povestire plină de dramatism, imaginea suferinței unei familii tinere de țipțeri urcați din colonia din Vișeu de Sus în munte, unde bărbatul a preluat postul de paznic al Sanatoriului situat lângă izvorul de apă minerală de la Șuligul. Ajunul Crăciunului a adus în casa paznicului de la Șuligul durere și pierderea celor mai dragi ființe de pe pământ. Cei 3 copii îmbolnăviți brusc de difterie au decedat unul după altul, punându-și tatăl în situația de a-și face o introspecție legată de mutarea lui și a soției sus la munte, la peste 800 m. altitudine, într-un mediu deosebit de ostil iarna, dar minunat vara. Ironia a făcut ca odată cu coborârea anevoioasă a celor 3 trupuri mici pentru a fi înmormântate creștinește de preotul catolic, bărbatul să constate că epidemia era prezentă și în vale, unde secera, de asemenea, vieți. Singurul moment de liniște a fost oferit de slujba și liniștea emanată de preot cu ocazia Crăciunului.

---

¹ Călător german care a vizitat în anul 1884 pentru câteva săptămâni Maramureșul, după ce anterior a vizitat și România și Transilvania, fiind interesat de viața locuitorilor, publicând în 1884 o sinteză intitulată *Rumänien. Eine Darstellung des Landes und der Leute (România. O prezentare a țării și a locuitorilor)*. În același an a publicat și o descriere a Transilvaniei sub titlul *Transilvania. O prezentare a țării și a locuitorilor Siebenbürgen. Eine Darstellung des Landes und der Leute*.

Key words: Suligul guard house, sanitarium guard, diphtheria epidemic, child death, mountain descent, heavy winter, Christmas, haze of hungry wolves, mountain ghosts, suffering.

Suligul Guard House

Summary

The German traveler Rudolf Bergner, who crossed Maramureș in 1884 and who was acquainted with Romania and Transylvania from previous trips, gives us in a dramatized story the image of the suffering of a young family of Germans, so called *țipțeri* from Viseul de Sus colony in the mountain, where the man took over the guard post of the sanitarium station located next to the mineral water spring at Shuligul.

Christmas Eve, however, brought great pain to the guard from Shuligul, in the form of the loss of his dearest beings on the earth

The three children suddenly got sick and died of diphtheria one after the other, putting their father in the position of thinking whether moving with his wife to the mountain, at over 800m altitude, where weather is really harsh in the winter, but wonderful in the summer, was a good choice or not.

Ironically, with the uneventful descent of the three little bodies to be buried in a Christian way by the Catholic priest, the man found that the epidemic was also present in the valley, where it was also reaping lives

The only moment of tranquility was offered by the peace delivered by the priests' Christmas celebration.

Casa de pază (de comandă) de la Șuligul

Povestirea face parte din volumul *Das Wächterhaus vom Suliguli und andere Karpathengeschichten*, apărută la München și Leipzig în 1885, alături de povestirile *Reformatorul* (Der Reformator), *Judecătorul* (Der Herr Sthuhlrichter), *Viață itinerantă*, (Wanderleben), *Povești și legende* (Sagen und Märchen)². Autorului german îi datorăm și o descriere a Maramureșului, publicată în Leipzig în 1885, sub titlul *In der Marmaros. Ungarische Kulturbilder*.

Nu putem ști sigur dacă povestirea are la bază ceva adevăr, dar acest lucru nu este exclus. La Șuligul exista în secolul al XIX-lea o mică stațiune balneară³, care a funcționat și în secolul următor, bazată pe apa minerală foarte bună existentă aici. Posibil să fi fost deschisă ca loc de tratament datorită faptului că habsburgii apreciau izvorul de apă minerală de aici ca fiind cel mai bun dintre numeroasele izvoare de apă minerală din Vișeu de Sus⁴. Așezarea stațiunii într-un loc deschis cu perspective spre Prislopaș și alți munți, cu brazi și aer ozonat a atras, începând cu secolul al XIX-lea, numeroși turiști. Numeroasele izvoare ofereau un tratament bun, apa fiind îmbuteliată o bună bucată de vreme și exportată la Viena. Șematismul din 1877 menționa că la Șuligul existau cele mai vestite ape minerale: „...celeberrime acidulae dietae”. Enciclopedia Română, vol. III, 1904, menționa că în zonă existau aproximativ 100 de izvoare de apă minerală⁵. „Enciclopedia României”, șase volume, 1932-1938, descrie cu detalii Șuligul și Valea Vinului ca „stațiune balneară de interes local”, și concluzionează „Vișeu de Sus – stațiune climatică și centru turistic”!⁶

În timpul primului război mondial, soldații germani au construit o clădire în care au montat o mașină de umplut sticle, ce erau trimise spre Germania⁷. Se pare că tot atunci a fost construită o altă clădire pentru baie, precum și clădiri anexe, barăci, vile pentru odihna bolnavilor⁸. Apa minerală, bogată în sulf și fier era și foarte gustoasă, așa că la un moment dat izvorul a fost acoperit, fiind păstrat ca într-o boltă rece.

Casa care adăpostea sanatoriul în secolul al XIX-lea⁹ era construită din lemn, mică, formată din două încăperi, și arăta probabil la fel ca toate construcțiile din

² Rudolf Bergner *Das Wächterhaus vom Suliguli und andere Karpathengeschichten*, München und Leipzig, G. Franzscher Verlag, 1885, filele 1-12.

³ Österreichisches Staatsarchiv, AT-OeStA/FHKA NHK Kaale U Akten 1490.1, *Die Marmarosch aus verlässlichen Quellen im Jahre 1839 dargestellt*, pagina 164.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Sorina Moldovan, *Anul 2011 pentru Stațiunea turistică Vișeu de Sus*, în *Informația zilei*, 21 Decembrie 2011, preluând studiul lui Adrian T. Mandric.

⁶ Adrian T. Mandric, *Stațiunea turistică Vișeu de Sus*.

⁷ Ștefan Andreica, *Istorie și tradiție pe Valea Râului (Vaser)*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2015, pag. 268.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, pag. 269.

munții Maramureșului.

Povestirea descrie momentele de suferință prin care au trecut paznicul de la Șuligul și soția lui, puși în fața epidemiei de difterie, în care și-au pierdut cei trei copii:

„Mamă, mamă, auzi fantomele urlând afară? Uite acolo, urcă muntele, adie, mă tem, ele vor duce casa cu ele și voi îngheța și mai tare ca acum, căci apoi va trebui să stau întins pe zăpada rece.” Și plin de frică, copilul își adăpostea căpșorul sub așternutul sărăcăcios de pat care de-abia putea să-i încălzească micul său corp, în timp ce sub acesta patul era format dintr-o grămadă de paie mizerabile și lujere de pământ.

„Stai liniștit copilul meu”, murmură o femeie palidă și căuta cu mâini tremurătoare să acopere copilul cu grijă, „nu sunt fantomele muntelui, sunt numai cețuri și nori de zăpadă, care se apropie, așa cum o fac de câteva săptămâni.”

Femeia spunea adevărul. Iarna era grea pe munte, sus zăpada s-a depus în cantități mari pe munte și a umplut văile. Întreaga vale a Vișeuului, de cinci ore de mers, semăna cu un coșciug, râul era înghețat, brazii și pinii erau încremeniți, nici o ființă vie nu se arăta pe strada înzăpezită. Sus, la izvorul mineral folosit vara pentru tratament, se ridica casa paznicului de la Șuligul. În anotimpul frumos, de aici se oferea o imagine desfătătoare, se vedeau o duzină de jilipuri de munte, păduri negre, care se mișcau în sus și în jos, nimic altceva decât pace și supărare. Azi a fost altfel. De luni de zile stăpânea zăpada și gheața, de săptămâni, orice legătură cu oamenii de jos era întreruptă, și cu asta zăpada creștea și mai durabil.

Azi natura a fost deosebit de neastâmpărată și barbară. Formațiuni gri de ceață atârnavu în tunecat și neliniștitor, ca și cum pe munte pândeau demoni vicleni și șireți, o adiere de aer acid se simțea câteodată și moartea și-a păstrat intrarea în casa uitată de lume. Într-o încăpăre mică ședea paznicul. Își ținea capul sprijinit în mână, fața sa era lipsită de participare, obosită, încordată. El stătea lângă pat pe un scaun vechi de lemn, în care zăceau copiii cei mai tineri, reci, țepeni, nemișcați ca ghețurile adormite ale fluviului. Cei doi copii, un băiat și o fată, se țineau răsturnați. Ieri îngerul morții a poposit acolo, difteria i-a ucis. Acum cețurile se ondulau încoace, părea că voiau să distrugă casa și s-o ridice; acestea păreau să nu-l deranjeze pe bărbatul gânditor. El și-a lăsat mâinile să se afunde în poală, și în același timp privirea sa lipsită de strălucire cerceta podeaua camerei sărăcăcioase, dotată doar cu cele necesare. Acum și-a ridicat capul, privirile s-au înviorat, ele păreau că doreau să pătrundă peretele camerei, acum nu era numai strălucirea prietenoasă a speranței, care împlinea, ci penibila izbucnire a grijii sfâșietoare de inimi, cea mai mare emoție și tensiune. El a ascultat și apoi s-a ridicat încet și a pășit afară ca unul ce a ieșit din mormânt. La ușa celei de-a doua camere a rămas în picioare.

„Mamă, se auzea din nou vocea slabă. Mamă, mamă, dă-mi apă, apă!” Puternicul bărbat a tunat, acesta era copilul său cel mai mare, ultimul bun, pe care i l-a lăsat îngerul munților. Aceasta era speranța lui ultimă, care i-a mai rămas. „Mamă”, a auzit el mai departe... „Unde sunt Jakob și Mina, spune-mi dragă, mamă!”

„Liniștește-te, copilul meu”, a spus femeia, „ei sunt în camera de alături”.

„Ce fac ei acolo?”, a întrebat copilul mai departe.

„Se joacă împreună și se simt bine”.

„Lasă-mă la ei, mamă. Vreau să fiu cu ei, ca să-mi fie și mie bine!”

„Nu, nu!”, a țipat strident femeia, „nu te duce la ei, rămâi cu mine”. Dar deja copilul bolnav s-a ridicat și se uita cu ochi pe jumătate de fantomă în jurul lui.” Nu-i aud mamă, de ce nu vorbesc?” Epuizat copilul s-a prăbușit înapoi, fața i s-a aprins, mâinile sale mici ardeau ca focul.

În aerul de afară s-a ridicat brusc o mișcare impetuoasă, un șuierat era perceptibil, care a ridicat nervii. Vântul mătura, vuind în jurul casei, el se răsturna spre horn, ceea ce făcea ca focul să pâlpâie sălbatic, el se juca către ușă și zguduia sticla din ferestre.

„Lasă-mă pe mine să veghez eu acum, femeie”, a vorbit omul serios.

„Nu”, a răspuns femeia încet, dar cu pasiune. „Nu voi mai părăsi locul, nu am nevoie de nicio odihnă, voi avea odihnă în groapă.” El s-a așezat pe un scăunel și s-a aplecat deasupra patului, ea stătea cu mâinile împreunate pe marginea patului și privirile lor s-au îngropat pe fața copilului. Ei nu au mai scos niciun cuvânt, dar gândurile le erau totuși aceleași. Ca tânăr june, el a scos-o din casa învecinată din colonia de țipțeri unde locuia și ea l-a urmat. Pe atunci era liber locul de paznic de aici de sus din sălbăticie, el l-a luat. De ce nu s-au mutat oamenii mai sus? Părinții ei zăceau jos în cimitirul împrejmuit și prietenii lui l-au trădat și batjocorit. El a fugit de oameni. De ce ar fi trebuit femeia să se despartă de colonia de țipțeri? Ea îl iubea și a vrut să fie singură cu norocul ei, chiar și în sălbăticie. Jucându-se și dezmierdându-se le-a trecut prima vară. Două duzine de oaspeți au venit și au plecat, ei și-au adus mâncarea și așternutul de pat cu ei, s-au adăpostit în cele două camere, în timp ce tânăra pereche a dormit pe podeaua casei. Bărbatul a umplut câteva sute de sticle cu prețioasa apă, ca s-o trimită în lumea îndepărtată; ea se îngrija de oaspeți și de animalele casei. Când a venit toamna, au plecat și ultimii vizitatori; frunzele copacilor s-au colorat treptat maro și galben, mici cristale s-au depus pe brazi și iarna a sosit. El a făcut cu efort mare cărări, cu care s-a legat de oamenii de jos din vale. Ei înșiși erau părăsiți și abandonati furiei naturii. Atunci ea i-a dăruit acest băiat, care a văzut lumina zilei pe la Crăciun. Copilul a ajuns la 21 săptămâni până când zăpada a permis ca tatăl să-și ducă primul născut jos pentru a-l boteza. Au urmat alți 2 copii, care zăceau acum liniștiți și fără viață alături, unul de 5, altul de 6 ani. Și acum al treilea! Dacă nu ar fi plecat de lângă oameni... abia acum simțeau ei ce au făcut!

„Nu auzi nimic, mamă?”, murmură copilul. „Jakob și Mina mă cheamă, trebuie să merg la ei.”

„Nu e nimic, copilul meu, ei dorm acum”, i-a replicat femeia. „Ce auzi e urlatul lupilor, care rătăcesc dincolo pe munte”. Dar ei nu rătăceau doar dincolo pe munte, ei urlau la fel ca și copiii mici, și treptat urlatul lor se auzea tot mai aproape. Bărbatul a ieșit afară să vadă dacă animalele nu puteau să intre aici. Apoi s-a întors și s-a așezat indiferent. Între timp s-a înnoptat, noaptea a acoperit natura cu voalul ei și a învelit totul. Dar nu a fost o noapte liniștită - care blând și fericit să fi coborât și cu licărirea stelelor și a luminii argintii a lunii să cuprindă mândru cu un mantou protector, casele și pădurile - era natura dezlănțuită, care vuia și urla. Zăpada era aruncată pe casă, urlatul lupilor, care înconjurau în grup casa, era

zguduitor. Au simțit ei azi că în casă s-a întâmplat ceva neobișnuit, că au căzut 2 vieți pradă pământului?

„Vreau să mă rog, mamă roagă-te cu mine”, a șoptit copilul și și-a întins mânuțele care străluceau de febră după femeia palidă. Ei i-au curs lacrimile pe obraji, apoi s-a rugat cu copilul.

„Acuma îi aud mai clar pe Mina și Jakob”, a spus după aceea băiatul.

„Copilul meu, îți mai spun o dată, nu sunt Jakob și Mina, sunt lupii care urlă din nou astăzi.”

„Lupii?”, întreabă copilul pe jumătate uimit. „Ce vreau lupii de la mine, eu nu am nimic cu ei; mamă, în curând voi fi un înger în haine albe și apoi voi sta la picioarele Domnului, așa cum mi-ai povestit întotdeauna. Apoi vă voi privi de sus și vă voi zâmbi. Nu este adevărat că așa va fi, mamă?”

Femeia nu a scos niciun sunet, doar a oftat. Bărbatul a suspinat, lupii au urlat afară încă un timp, apoi au părut să înțeleagă că nu puteau intra, și dintr-o dată părea că întreaga ceată s-a pus în mișcare. Urletul se auzea tot mai slab, până a dispărut în depărtare. Furtuna urla mai departe și arunca ca și înaintea zăpada pe micile geamuri. Așa au trecut lungile ore ale nopții, nici măcar ticăitul unui ceas de perete nu a întrerupt liniștea în casa mică, numai oftatul părinților și cuvintele febrile ale copilului erau perceptibile.

„Hai, să ne jucăm cu conuri de brad, Jakob, nu te duce acolo sus! Mina, aici jos, are o vulpe casa și domnul pădurar mi-a spus că nu trebuie să ne jucăm cu vulpile. Hai, cu mine la izvorul ce izvorăște între mușchi și pietre, acolo îți voi culege flori de nu-mă-uita și ferigi, îți voi împlini coroane și vom sări după capră și îi vom pune și ei o coroană. Jakob, voi lupta cu tine pentru sora noastră, eu sunt regele, o voi face regină, tu ești servitorul. Și dacă nu știi mă voi certa cu tine. Dar unde ești, Jakob? Nu te văd. Jakob, spune-mi unde ești”.

Neliniștit, copilul se arunca încoace și încolo.

„Mamă, mamă, nu te mai văd! Ba da, aici este Jakob! El stă acolo, e îmbrăcat cu o hăinuță albă și are două aripi pe spate, și acolo este și Mina, îmi zâmbeste, îmi face cu mâna, și ea are aripi și o coroană de flori de nu-mă-uita. Trebuie să vin la voi. Da, vin, vin acum!”.

Copilul a mai respirat puțin, apoi inima lui micuță n-a mai bătut. Era mort!

Plângând încet, femeia s-a aruncat peste micul cadavru. Lacrimile ei au curs din nou, ele au curs neîncetat. Așa s-a dus ultima speranță. Bărbatul serios ofta, suspina și privea în gol. În interiorul lui totul era pustiu, dezolant și rece. Dimineața i-a găsit pe cei trei nemișcați. De-abia când primele raze ale dimineții au intrat în cameră, bărbatul s-a ridicat și s-a clătinat spre femeie.

„Elise”, a spus, „acum trebuie să ne despărțim de copii. Voi lega calul la sanie și voi încerca să cobor la preot. Copiii noștri trebuie să aibă o înmormântare creștinească”.

„Fă asta”, a sunat răspunsul. „Trebuie să lupți cu munții de zăpadă și trebuie să mergi jos, este obligația noastră. În timp ce pregătești sania, eu îmi voi lua rămas bun de la copiii noștri”.

Omul a ieșit, a pregătit sania și a înhămat calul, totul încet și apatic. Când s-a întors

(în casă) și-a găsit soția ridicată, ea a pus deja corpurile mici în cutii. Durerea a izbucnit din nou, mai puternică ca niciodată, era ca și cum se scutura peretele casei, apoi bărbatul a mână calul și și-a croit drum prin zăpada înaltă. Femeia însă a rămas acolo și a privit încremenită după el, în cele din urmă s-a așezat și și-a acoperit fața cu amândouă mâinile. Bărbatul serios lupta în timpul acesta cu sania sa cu o încordare supraomenească. Ore întregi a lucrat prin zăpada înaltă până când fruntea i s-a umplut de sudoare și trebuia să se oprească la fiecare sfert de oră. Soarele a răsărit în ziua asta foarte prietenos și privea în jos cu căldură, pădurea luminată îi saluta nemișcată dintre munți, pe care câteva cruci de lemn marcau locul unde odinioară un om, care trăia în sălbăticie, l-a doborât pe altul într-o pasiune puternică. De ce? Asta n-ar putea spune nimeni. Dacă din ură, irascibilitate sau rapacitate? Una după alta, precis, căci omul este peste tot și în toate timpurile la fel. Zăpada sclipea și strălucea, scârția sub sanie și la picioarele calului, în sfârșit avansarea a devenit suportabilă. Bărbatul singuratic medita. Cât de bucuros parcurgea el altădată drumul, grăbindu-se pe lângă plutașii români și țipțerii tăietori de lemne, cum și-a dus adesea acasă inima, căci știa că acasă îl aștepta o soție iubitoare și la vederea lui trei gurițe jubilau „spuneau tată, dragă, tată”. Cât se mai bucurau acești copii în noaptea de ajunul Crăciunului, când le înmânau cadourile simple pe care sărăcia lor le permitea. Cum li se luminau ochii, cum le tremurau mânuțele când se întindeau pofticioși după cadou! Și de această dată au vorbit de copilul sfânt și l-au așteptat cu nerăbdare să sosească și azi!? Azi a sosit ziua, pe care odinioară Mântuitorul le-a dat-o oamenilor, dar cum era ea pentru casa paznicului din Șuligul și pentru locuitorii ei? Lacrimile îi curgeau din nou pe obraji, ele au rămas în barba bărbatului și s-au transformat în țurțuri.

În sfârșit, în sfârșit, au apărut case, mai departe în vale un turn de biserică, în curând circula din gură în gură vestea: „Ăsta-i paznicul de la Șuligul, el își duce la groapă cei trei copii, toți trei sunt morți, morți...” și omul nu mai este deodată singur, o mulțime mare de oameni îl însoțește. Așa a ajuns în târg, el nu i-a remarcat pe evreii săraci și aproape înfomețați, care stăteau peste tot îmbrăcați în lungul caftan și cu Straimelul paspoalat cu blană, nu l-a văzut nici pe judele satului nici pe maistrul pădurii, șeful său, el a mână spre casa preotului. Acolo însă i s-a povestit că părintele era plecat la groapă cu o altă victimă a îngrozitoare boli - acolo unde omul e pus o singură dată pentru totdeauna. El a mână în sus, seara își arăta deja umbrele sale. Pe deal îl aștepta Sfântul părinte, părul său lung, demn de onoare, îi atârna, precum cea a profetului din Cartea Sfântă, pe umeri, ochii săi vesteau pacea și și-a întins mâinile asupra omului îndoit de plâns. Atunci s-a auzit prin aerul curat, clar al iernii, o întreagă armată de clopote, care urcau pe înălțimea liniștită.

Ajunul de Crăciun! Clopotele chemau la sărbătoare. Ele invitau la mulțumire către Atotputernicul, care și-a trimis Fiul. Liniștea poruncitoare se oglindea pe chipul înaltului preot bătrân; liniștiți oamenii își plecau fețele dezgolite în fața cuvântului său, el și-a întins mâna și i-a binecuvântat. Atunci a pătruns liniștea și pacea în toate sufletele, și pace și liniște s-a coborât și peste palidul bărbat din casa paznicului de la Șuligul...

Clădire a Fiscului din Munții Maramureșului, imagine din 1915.